

Список літератури

1. Андреева Е.Л. Социальная ориентация рыночных преобразований национальной экономики в условиях глобализации / Е.Л. Андреева. – Екатеринбург: Институт экономики УрО РАН, 2005. – 245с.
2. Савлук С. Наслідки глобалізації для розбудови України // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: – <http://www.personal.in.ua/article.php?id=477>
3. www.ukrstat.gov.ua
4. Хільчевська І.Г. Зовнішньоекономічні зв'язки та методика їх оцінки / І.Г. Хільчевська // Географічні дослідження в Україні на межі тисячоліть: Зб. наук. праць. – К., 2000. – С.98-99.

В. Дормограй

Сравнительный анализ социальных последствий экономического развития региона в контексте глобализации

В работе исследовано методологические подходы к анализу социальных последствий экономического развития в условиях глобализации и эффективного использования институтов и инструментов, которые положительно зарекомендовали себя при проведении социально ориентированных рыночных превращений. Сформирован авторский подход, который, в отличие от существующих, базируется на использовании сравнительных компаративных оценок социальных последствий глобализации, в основу которых положена их типология, представленная на тремя блоками: инновационным, инвестиционным и организационным.

V. Dormogray

The comparative analysis of social consequences of economic development of region in a context of globalization

The methodological going is in-process investigational near the analysis of social consequences of economic development in the conditions of globalization and effective use of institutes and instruments which positively itself during the leadthrough of the socially oriented market transformations, author approach, which, unlike existing, is based on the use of comparative estimations of social consequences of globalization, is formed, their typology, presented three blocks is fixed in basis of which: innovative, investment and organizational.

Одержано 23.11.09

УДК 657.6

О.В. Жовніренко, аспірант

НУБІП України, м. Київ

Механізм фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах

У статті визначені блоки та елементи механізму фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах, показаний їх логічний зв'язок. Запропонована схема та виділені для кожного етапу особливості процесу фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах.
механізм фінансового контролю, система фінансового контролю, форми і методи контролю

Фінансовий контроль є важливим фактором успішного рішення задач впровадження та розвитку ринкових відносин. Він сприяє додержанню та закріпленню

законності, правопорядку, державної, договірної та виконавчої дисципліни. Добре організований та системно – функціонуючий контроль формує у працівників усіх ланок управління високий професіоналізм, компетентність, оперативність прийняття рішень та їх виконання, що гарантує ймовірність позитивно результативної фінансово – господарської діяльності підприємства.

Результативність та ефективність фінансового контролю залежать від багатьох факторів та умов. В зв'язку з цим розглянемо поняття «механізм фінансового контролю сільськогосподарських підприємств» з метою системного узагальнення основних елементів та сторін фінансового контролю суб'єкта господарювання.

Актуальність теми полягає у сучасній необхідності створення досконалої системи фінансового контролю в Україні для забезпечення фінансової дисципліни під час проведення реформування сільського господарства, що може стати запорукою ефективності намічених реформ у державі.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Питання фінансового контролю досліджувалось значною кількістю фахівців, серед яких особливо необхідно виділити: Василика О.Д., Єпіфанова А.О., Кириленко О.П. Такі українські науковці, як Калюга Є.В., Мельничук В., Стефанюк І.Б., Шевчук В.О., даній темі присвятили чимало своїх статей і видань. Взагалі ступінь вивчення теми фінансового контролю в Україні ще не досить високий, деякі питання висвітлені неповно і мають неоднозначне трактування.

Мета дослідження. Висвітлення сутності механізму фінансового контролю та визначення особливостей процесу фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Предметом дослідження роботи є механізм фінансового контролю як елемент системи управління фінансами.

Виклад основного матеріалу. Механізм фінансового контролю сільськогосподарських підприємств по своїй сутності відноситься до організаційно - економічних механізмів. Ми дотримуємося точки зору, що під механізмом фінансового контролю сільськогосподарських підприємств слід розуміти сукупність методів та процедур, затверджених керівництвом для забезпечення функціонування діяльності підприємства.

Відносно до сфери фінансового контролю суб'єкта господарювання слід уточнити цей підхід на основі наступних положень.

Механізм фінансового контролю підприємства слід відрізнити від інших елементів постійного апарату теорії фінансового контролю, оскільки:

- поняття фінансового контролю сільськогосподарських підприємств розкриває мету та особливості цієї форми контролю;
- процес фінансового контролю означає послідовність етапів та процедур в процесі здійснення контролю на підприємстві;
- система фінансового контролю визначає суб'єкти та об'єкти, форми і методи контролю на підприємстві;
- механізм фінансового контролю визначає, яким чином реалізується системний підхід при організації та проведенні фінансового контролю.

Структурно систему фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах можна представити наступним чином:

- суб'єкти та об'єкти фінансового контролю;
- форми і методи фінансового контролю.

В цьому разі форми і методи фінансового контролю виступають в якості відносин, що пов'язують суб'єкти та об'єкти фінансового контролю (рис. 1).

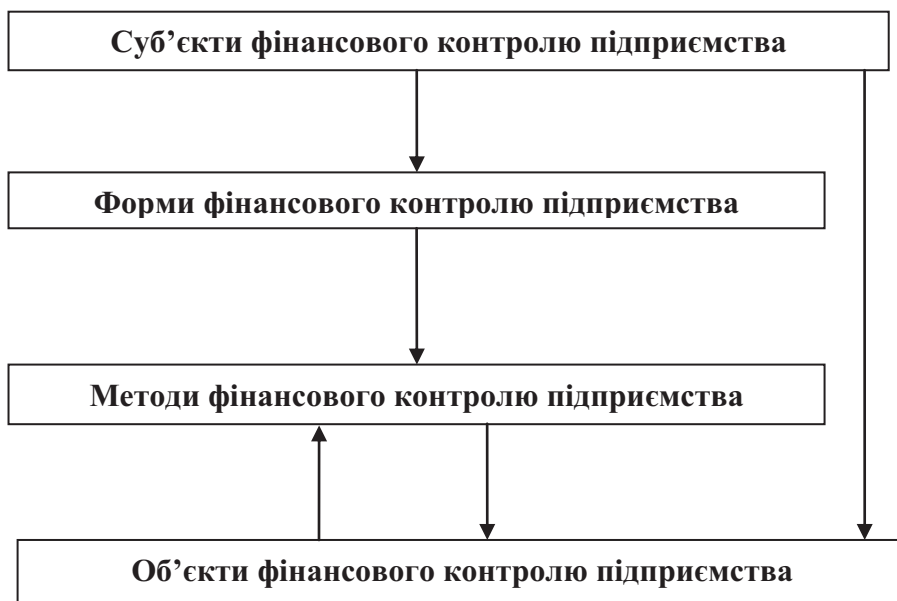

Рисунок 1 - Система фінансового контролю сільськогосподарських підприємств

Механізм фінансового контролю представляє собою уособлене поняття по відношенню до поняття системи фінансового контролю, оскільки включає окрім елементів системи, елементи інфраструктури, а також врахування цілей, як ключового елементу «налаштування» роботи механізму (рис.2).

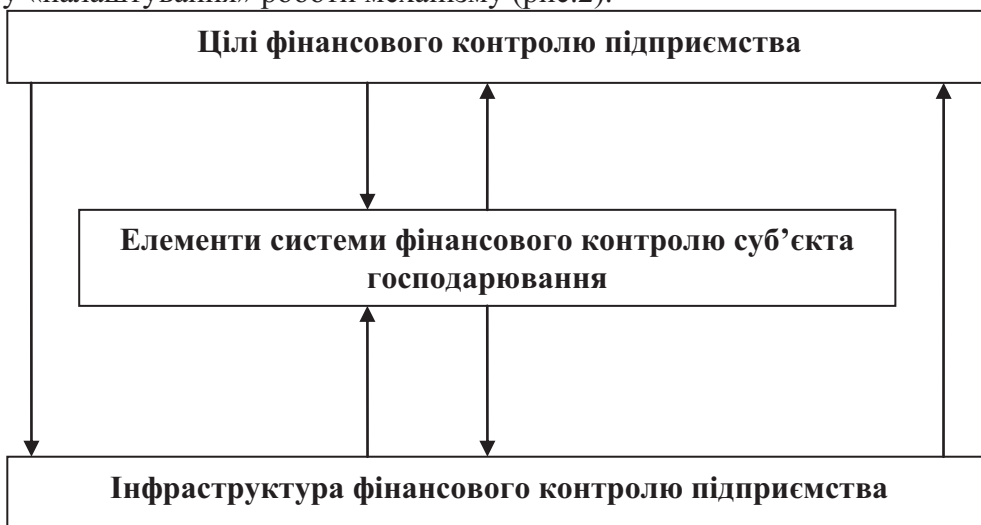

Рисунок 2 - Узагальнена структура механізму фінансового контролю сільськогосподарських підприємств

Таким чином, сукупність елементів фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах включає в себе:

- цілі та завдання внутрішнього фінансового контролю;
- суб'єкти фінансового контролю (власників, керівників, фінансових менеджерів, головних бухгалтерів);
- об'єкти фінансового контролю: параметри фінансових операцій та фінансових відносин;
- нормативно – правове забезпечення, що включає: загальне фінансове законодавство, внутрішнє правове забезпечення підприємства (наказ про облікову політику, інші накази та розпорядження, форми договорів);

- методичне забезпечення, що включає в себе наступні методики: визначення податкової бази та розрахунку податків, розрахунку вартості підприємства, оцінки фінансової стійкості підприємства, розрахунку показників, що характеризують фінансовий стан підприємства;

- інформаційне забезпечення, яке включає: результати фінансового моніторингу, результати аудиторських перевірок, інформацію про середньогалузеві фінансові нормативи рентабельності сільськогосподарської продукції, ціни на сільськогосподарську продукцію, ставки банківських кредитів для аграріїв;

- управлінській регламент, що визначає форми та методи фінансового контролю, які застосовуються на сільськогосподарських підприємствах, а також правила прийняття рішень по всім основним питанням, що пов'язані з фінансовим контролем.

Виділені елементи механізму фінансового контролю на аграрному підприємстві представляють собою логічне ціле оскільки:

- цілі та завдання фінансового контролю на підприємстві визначаються суб'єктами фінансового контролю;

- вид суб'єкта фінансового контролю на підприємстві визначає форму фінансового контролю, а об'єкт та завдання фінансового контролю на підприємстві визначають методи фінансового контролю;

- результативність фінансового контролю на підприємстві визначається наявністю нормативно - правової бази фінансового контролю, її повнотою;

- якість фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві визначається методичним та інформаційним забезпеченням фінансового контролю;

- порядок проведення фінансового контролю на підприємстві визначається управлінським регламентом, який визначає процедурні питання, пов'язані з проведенням фінансового контролю на підприємстві.

Схематично, механізм фінансового контролю на підприємстві ми пропонуємо представити наступним чином (рис.3.).

Наведена структура механізму фінансового контролю на аграрному підприємстві:

- відображає системний підхід до розгляду фінансового контролю на підприємстві;

- визначає взаємозв'язок та взаємозалежність елементів та блоків механізму фінансового контролю на підприємстві;

- дозволяє розробити науково обґрунтовані пропозиції по розвитку і удосконаленню фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах.

Тобто, коротко механізм фінансового контролю на підприємстві можна визначити як сукупність методів та процедур, встановлених керівництвом для організації фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві.

Окремо зупинимося на управлінському регламенті фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві. Важливість цього блоку механізму відображена на рис. 3 і визначається тим, що управлінський регламент визначає не лише процедуру проведення фінансового контролю на підприємстві, але і процес прийняття управлінських рішень за результатами контролю. В основі формування управлінського регламенту лежить описання процедури фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві.

Існують різні підходи до описання цієї процедури на рівні суб'єкта господарювання. Так, наприклад, в [2, С.397] виділяють в процедурі контролю три основних етапи: розробка стандартів та критеріїв; співставлення з ними реальних результатів; прийняття корегуючи дій.

Дафт Р.Л. в своїй книзі «Менеджмент» [1, С.600-602] вважає, що процедура контролю повинна включати: встановлення нормативних показників; обчислення фактичних результатів; порівняння результатів з нормативними показниками; обернений зв'язок, як сукупність коригуючого впливу.

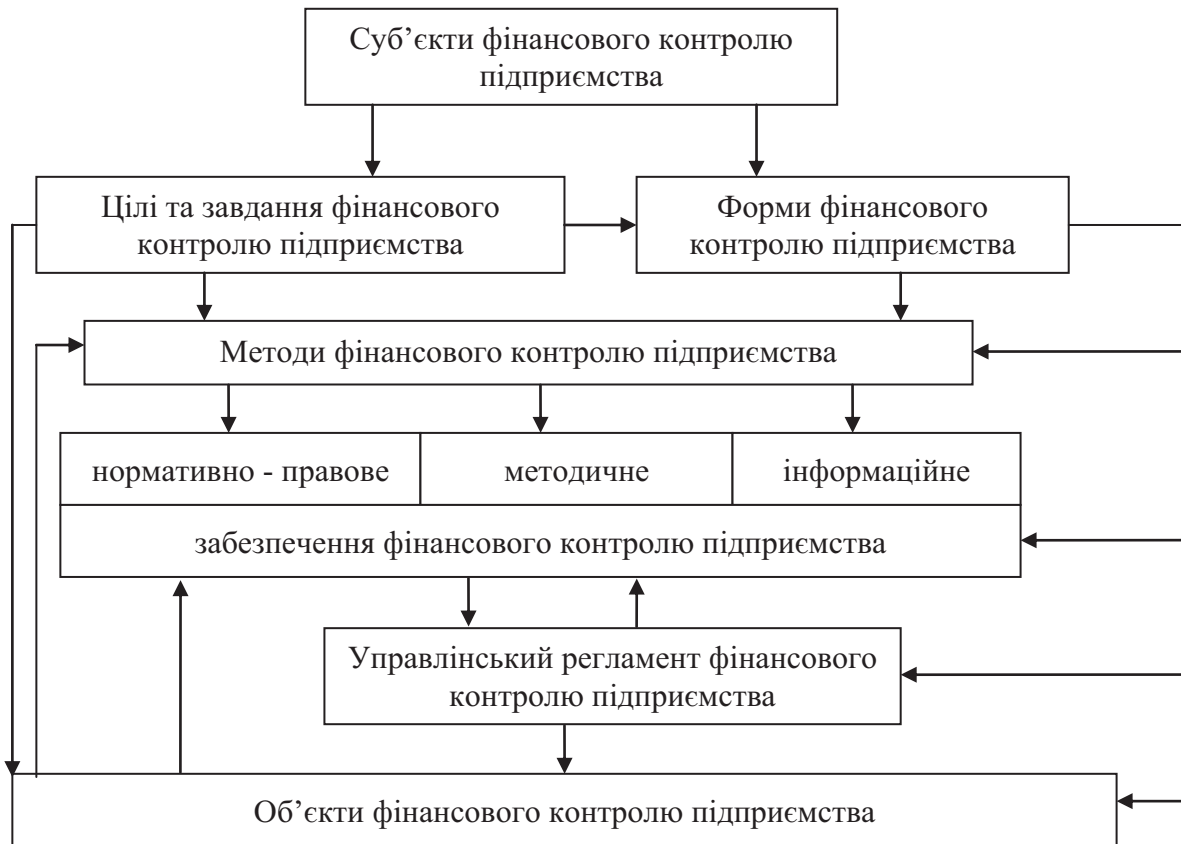

Рисунок 3 - Структура механізму фінансового контролю сільськогосподарського підприємства

Зупинимось на особливостях кожного етапу процесу фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві та на порядку його регламентації. Розробка критеріїв і стандартів або встановлення нормативних показників. Цей етап фінансового контролю на підприємстві є найбільш складним, тому що критерії і стандарти для окремих фінансових операцій складно встановити.

Наступним етапом є *вимірювання фактичних результатів*. З точки зору фінансового контролю на підприємстві обчислення результату необхідно в тому випадку, якщо параметр не є результатом фінансової операції і потребує спеціального розрахунку.

Група показників (прибуток, дохід та витрати, дебіторська та кредиторська заборгованість, розрахунки з бюджетами) розраховуються з відповідністю з вимогами чинного законодавства, що дозволяє використовувати ці агреговані параметри для цілей фінансового контролю без додаткових трудових витрат.

Наступним етапом є *порівняння стандартів і критеріїв* (нормативних показників) з реальними результатами. Для цього етапу характерні з однієї сторони – формальна простота, а з іншої сторони – визначення, яким чином можуть бути співставлені два показники які були отримані в різний час і в різних умовах. Для українських сільськогосподарських підприємств, які працюють в умовах правової та економічної нестабільності та невизначеності, такі порівняння особливо складні, оскільки необхідна розробка концепції порівняння контрольованих фінансових показників.

На думку спеціалістів, для забезпечення правильності порівняння результатів і стандартів, необхідно визначити рівень допустимих відхилень [3, С.84]. Рівень, або масштаб відхилень для фінансових операцій визначається в залежності від виду фінансових операцій або фінансових відносин і від розмірів підприємства.

Якщо фінансова операція чи фінансові відносини регулюються законодавчо, то в такому випадку масштаб допустимого відхилення буде дорівнювати нулю. Для фінансових параметрів, які законодавчо не регулюються, рівень відхилень визначається безпосередньо суб'єктом фінансового контролю.

Таким чином, в управлінському регламенті фінансового контролю на підприємстві повинні бути встановлені правила визначення допустимих відхилень для кожного фінансового параметра.

Останнім етапом процедури фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві є *прийняття коригуючих дій*. В його основі, як відмічено в роботах Р.Л. Дафта [1], Д. Хана [5], М. Альберта, Ф. Хедоурі [6] ті ін., лежить *принцип зворотного зв'язку*.

Для фінансового контролю на підприємстві зберігаються загальні підходи до прийняття рішень:

- нічого не робити;
- виправити відхилення;
- переглянути стандарти, які повинні враховувати вид фінансової операції та фінансових відносин, розмір підприємства та розмір відхилень.

Матриця прийняття рішення по відношенню до фінансових операцій буде мати наступний вигляд (табл. 1).

Таблиця 1 - Матриця прийняття рішення при виявленні відхилень при фінансовому контролі на сільськогосподарському підприємстві

Фінансова операція чи фінансові відносини	Відхилення, значне для підприємства	Відхилення, незначне для підприємства	Характер коригуючого впливу
Параметри, що законодавчо регулюються	+	+	Усунути відхилення
	-	-	
Параметри, що законодавчо не регулюються	-	-	Усунути відхилення
	+	+	Нічого не робити
			Переглянути стандарти

В табл. 1 мінусом позначені від'ємні для підприємства відхилення, а плюсом – додатні відхилення. При незначних відхиленнях – і позитивних, і від'ємних – необхідні додаткові контрольні виміри в наступних періодах.

Відповідно, в управлінському регламенті фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві повинен бути вказаний характер управлінських дій в залежності від виду фінансових операцій та масштабу відхилень.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Проведені дослідження довели, що механізм фінансового контролю представляє собою уособлене поняття по відношенню до поняття системи фінансового контролю, оскільки включає окрім елементів системи, елементи інфраструктури, а також цілей та мети, як ключового елементу «налаштування» роботи механізму. У статті були виділені елементи системи фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві; визначені блоки та елементи механізму фінансового контролю на підприємстві, показаний їх логічний зв'язок; запропонована схема та визначення механізму фінансового контролю на підприємстві, а також визначені для кожного етапу особливості процесу фінансового контролю на сільськогосподарському підприємстві. Ефективність фінансового

контролю у вирішальній мірі залежить від правильної його організації та розподілу ролей, компетенції суб'єктів фінансового контролю. Необхідно пам'ятати, що фінансовий контроль – це один із способів наповнення державного бюджету, що є важливим для такої країни як наша. Це також інструмент боротьби зі злочинами у сфері фінансових відносин, спосіб збереження державного майна і коштів, що особливо актуально останнім часом в Україні.

Вирішення основних проблем може бути досягнуте лише завдяки розробленій стратегії удосконалення, яка повинна відповідати вимогам сучасності та спиратися на прийняті у всьому світі норми.

Список літератури

1. Дафт Р.Л. Менеджмент: [пер.с англ.]- СПб.:Питер, 2001.
2. Дерій В.А. Контроль і ревізія в сільському господарстві. - Тернопіль: Джура, 2002. – 64с.
3. Гуцаленко Л.В. Стан та перспективи розвитку внутрішнього контролю на підприємстві АПК / Гуцаленко Л.В., Здирко Н.Г. / Облік і фінанси АПК. - 2007.- № 11.-12. - С.83-86.
4. Хан Д. Планирование и контролинг. Стоимостно – ориентированные концепции контролинга / Хан Д., Хунгберг Х. - [пер. с немец.]- М.: Финансы и статистика, 2005.- 815с.
5. Хан Д. Планирование и контроль: концепции контролинга. – [пер. с нем.]. - М.: Финансы и статистика.- 1997.- 800с.
6. Мескон М.Х. Основы менеджмента / Мескон М.Х., Альберт М., Хедоури Ф. [Перев. англ.]. - М.: Дело, 1992.- 702с.
7. Калюга Є.В. Сучасний стан відомчого контролю та шляхи його реформування / Вісник податкової служби України. – 2002. - № 20. - с.43.
8. Мельничук В.Г. Фінансовий контроль в системі державного управління / Банківська справа. – 2002. - № 2. - с.26.
9. Стефанюк І.Б. Державне управління і фінансовий контроль в умовах ринку. /Фінанси України. – 2004. - № 8 - С.76.

Е. Жовниренко

Механизм фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах

В статті определены блоки и элементы фінансового контролю на сільськогосподарських підприємствах, показана их логическая связь. Предложена схема и выделены для каждого этапа особенности процесса фінансового контроля на сільськогосподарських підприємствах.

Е. Zhovniренко

Mechanism of financial control on agricultural enterprises

The article identified blocks and elements of financial control on farms, shows their logical connection. Scheme is proposed and selected for each phase of the distinctive features of financial control on farms.

Одержано 23.11.09